

Guide för att hitta markavvattningsamfälligheter och täckdikningsplaner

Framtagen av Magdalena Nyberg, Jordbruksverket, 2016

Markavvattningsamfälligheter

Inför en Grepparådgivning är det bra om du har kunskap om eventuella markavvattningsamfälligheter (beteckningen markavvattningsföretag används också, liksom äldre beteckningar såsom dikningsföretag) i närheten av rådgivningen. Då kan du till exempel få veta om diket som täckdikningen rinner till är med i en samfällighet eller om finns det täckta ledningar på fastigheten som tillhör en samfällighet.

Du måste inte ha med dig kartor för dessa markavvattningsamfälligheter ut i fält vid rådgivningen. Ofta kostar kartorna pengar och du ska bara betala om lantbrukaren är beredd att stå för kostnaden. Även utan att betala något kan du dock titta på mycket av det tillgängliga materialet på nätet.

De flesta av landets markavvattningsamfälligheter bildades i slutet av 1800-talet och början av 1900-talet. Till dessa samfälligheter hör en del handlingar, varav en uppsättning tillhörde samfälligheten och en arkiverades hos ansvarig myndighet. Vilken myndighet som var arkiveringsmyndighet beror på när samfälligheten bildades:

- I landsarkiven finns äldre material från före ca 1879.
- I lantmäteriets arkiv finns handlingar från ca 1879 till 1920.
- I länsstyrelsens vattenarkiv finns handlingar från ca 1920 till 1985.
- Hos domstolarna finns handlingar från tiden efter 1986, men en kopia kan även finnas hos länsstyrelsen.

De flesta handlingar hittar du alltså genom att söka i lantmäteriets arkiv och i länsstyrelsernas vattenarkiv och inför en Grepparådgivning rekommenderar vi att du i första hand letar där. Om lantbrukaren tror att det finns en gammal samfällighet (från före 1879) kan du rekommendera dem att höra av sig till landsarkiven där det finns äldre material. För nyare handlingar, efter 1985, kan man göra en sökning hos mark- och miljödomstolen, vilket är gratis. Om man däremot vill beställa kopior av domar så kan man få betala för det.

Lantmäteriets arkiv

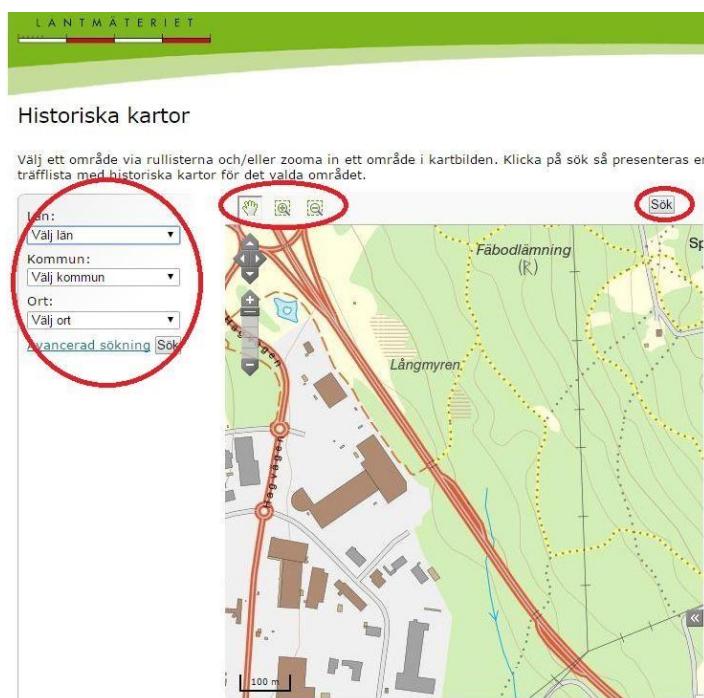
I Lantmäteriets arkiv finns handlingar för markavvattningsamfälligheter från ca 1879 till 1920.

Gå in på [Lantmäteriets kartsök](#). Här finns två sökalternativ: Du kan söka via kartan, eller via Avancerad sökning.

Sökning via kartan

Du kan först zooma in genom att välja rätt län, kommun och närmaste stad. Sedan kan du zooma in med förstoringsglasen i högra överkanten av kartan. Observera att du ofta måste zooma in mycket för att inte får för många träffar. Klicka sedan på Sök (får du för många träffar, zooma mer och klicka sök igen). Träffarna kommer i en tredelad resultatlista (se nedan).

Karta/Akt	Kartserie/Åtgärd/Beskrivning	Årtal
Rikets allmänna kartverks arkiv 3 träffar 		
Skärkind J112-55-25	Häradsekonomska kartan	1868-77
Landsjö J133-8G7c49	Ekonomska kartan	1947
Finspång J243-55-1	Generalstabskartan	1878
Lantmäteristyrelsens arkiv 1 träff 		
Skärkinds socken Västerby nr 1-3	Geometrisk avmätning	1691
Lantmäterimyndigheternas arkiv 9 träffar 		
05-SKD-ALFV	Alfabetiska registret	-
05-SKD-4	Arealavmätning	1691
05-SKD-61	Arealavmätning, rågångsåtgärd	1803
05-SKD-62	Arealavmätning, rågångsåtgärd	1804
05-SKD-74A	Ersättn förslag för den jord kanal medtag inom kimstad och skärkinds s:n	1813
05-SKD-139	Utredning	1886
05-SKD-147	Syneförrättning	1901
05-SKD-160	Rågångsåtgärd	1916
05-SKD-164	Rågångsåtgärd	1918

Den övre listan ger till exempel träff på ekonomiska kartor, vilket kan vara ett bra underlag. Du ska dock fokusera på den nedersta listan och leta efter någon av träffarna: vattenåtgärd, vägåtgärd, syneförrättning eller utredning (mittensta kolumnen).

Om du hittat något i listan som är värt att titta på, i figuren ovan till exempel 05-SKD-147, klicka då på detta aktnummer så kan du titta på handlingarna på nätet. För att kunna titta på handlingarna på nätet måste du ladda ner gratisprogrammet DjVu-player. DjVu-player går att ladda ner kostnadsfritt direkt från sidan som du hamnar på när du klickar på aktnumret. Om man vill se filerna utanför DjVu-player eller skriva ut dem så krävs det att man betalar.

Anteckna aktnumret nn-xxx-nnn samt årtal på det som är relevant. Om du vill titta igen så kan du söka på detta nummer direkt i avancerad sökning.

Sökning via Avancerad sökning

Du kan också välja att söka via **Avancerad sökning**, genom att välja Avancerad sökning i kolumnen till höger när du kommer in på [Lantmäteriets kartsök](#) (se nedan).

Välj Lantmäterimyndighetens arkiv, län, kommun eller socken. Du behöver också veta traktnamn. Har lantbrukaren en gissning på årtal då det kan finnas en samfällighet kan du söka i ett mindre tidsspänn. Under åtgärd kan du sedan välja vattenåtgärd, vägåtgärd, syneförrättning och utredning (ett i taget) och sedan söka bara på den åtgärden.

Arkiv:* ⓘ

Län:* ⓘ

Kommun Socken/Arkivserie ⓘ

Kommun:*

Traktnamn Akt ⓘ

Traktnamn:*

Årtal från: >=1600

Årtal till: <=1928

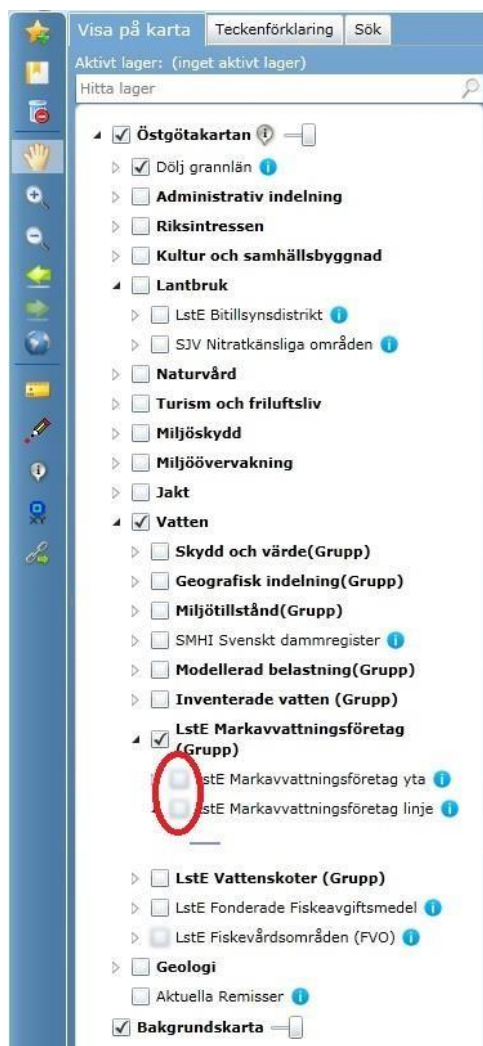
Åtgärd: ⓘ

Länsstyrelsens vattenarkiv

Länsstyrelsens vattenarkiv har handlingar från ca 1920 till 1985. Flera länsstyrelser har eller håller på att skanna in kartor och akter för markavvattningsamfälligheter. Dessa finns sedan digitalt tillgängliga på olika platser, några har förts över till lantmäteriets historiska kartor. De flesta länsstyrelser använder webbGIS där en eller flera filer med samfällighetens båtnadsområde och ibland även diken och vallar finns inlagda. Båtnadsområde är det område som har nytta av dräneringen, inom vilket alla delägare i samfälligheten finns.

För att hitta webbGIS för just din länsstyrelse klicka här: [lst WebbGIS](#) och välj rätt län.

Du hamnar då automatiskt inzoomad i rätt län. Tyvärr är inte markavvattningsamfälligheterna inlagda exakt likadant i webbGISen hos de olika länsstyrelserna. Till höger på sidan finns mappstrukturen du ser i figuren till vänster (exempel från Östergötland) och en del ”verktyg”.

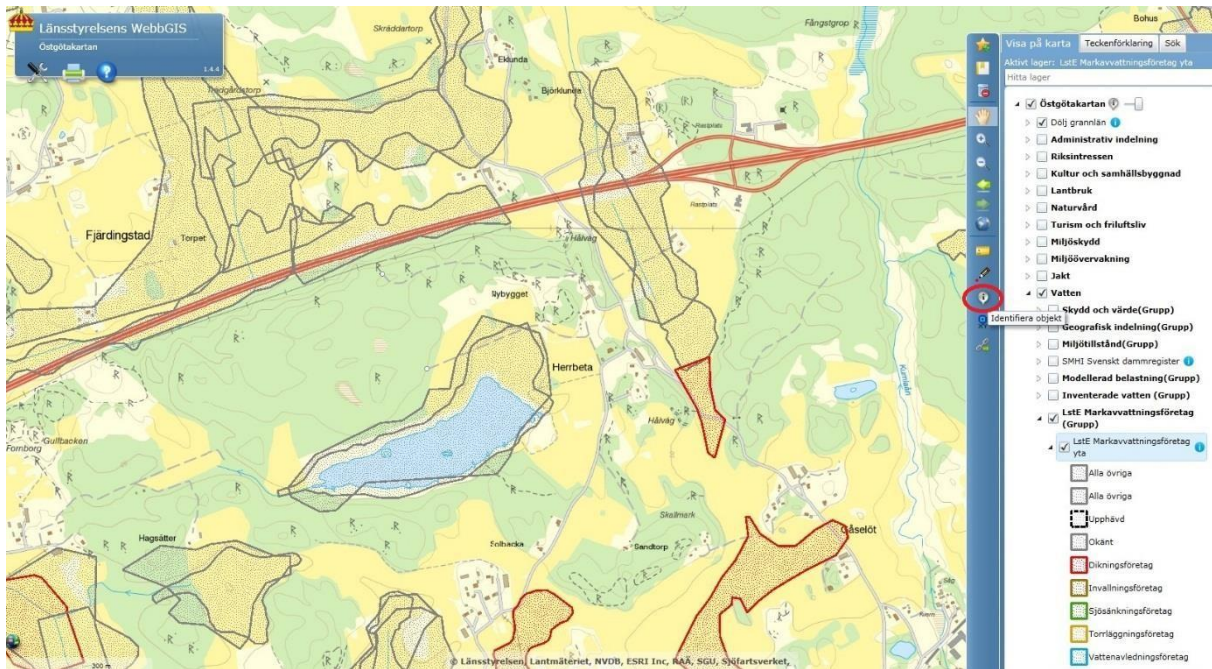
Troligast är att markavvattningsamfälligheterna ligger under vatten eller lantbruk, men ibland kan man behöva leta genom hela mappstrukturen i webbGISen.

Hittar du inget resultat får du ringa länsstyrelsen och fråga om hjälp. De bör veta statusen på eventuell inskanning och annars kunna hjälpa dig att söka vidare i deras pappersbaserade vattenarkiv (obs fråga om kostnader).

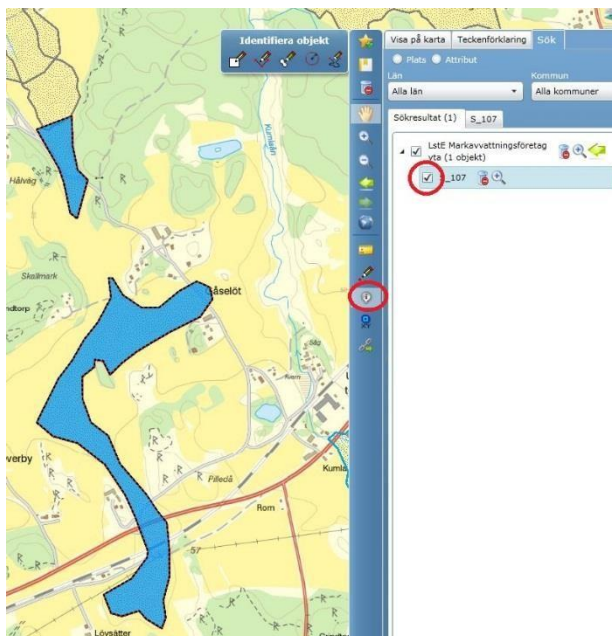
När/om du hittar markavvattningsamfälligheter på webbGIS så klickar du i rutorna framför aktuella kategorier – till exempel yta eller linje (se bild ovan). Det representerar båtnadsområde respektive diken och vall. Sedan kan du behöva zooma in mot den plats där du ska hålla rådgivningen innan något resultat visas, då alla filer inte visas på alla

inzoomningsnivåer. Olika filer ritas ut på olika sätt. I exemplet ovan ser man att i Östergötland visas Markavvattningsssamfällighet linje som en blå linje.

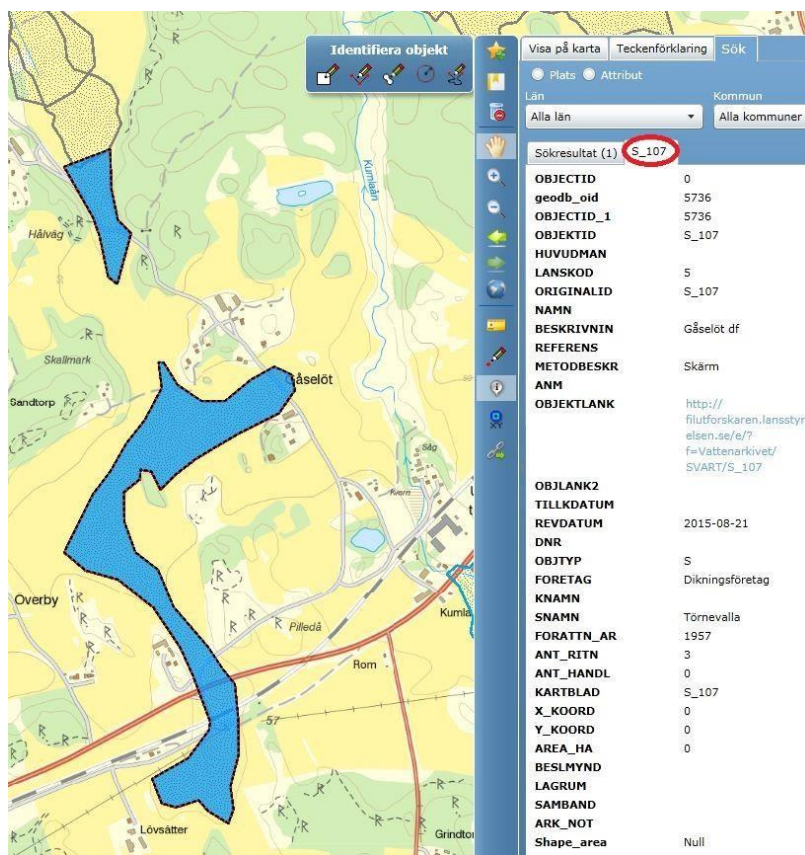
Om det finns någon samfällighet där rådgivningen ska hållas kan du klicka på den vita symbolen med ett *i*, identifiera objekt (se figur ovan), och klicka på samfälligheten i kartan och då kommer resultatet upp under sökresultat (se nedan).

Markera samfälligheten och beteckningen.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Identifiera objekt

Visa på karta Teckenförklaring Sök

Plats Attribut

Län Kommun

Alla län Alla kommuner

Sökresultat (1) S_107

OBJECTID	0
geodb_oid	5736
OBJECTID_1	5736
OBJEKTID	S_107
HUVUDMAN	
LANSKOD	5
ORIGINALID	S_107
NAMN	
BESKRIVNING	Gåselöt df
REFERENS	
METODBESKR	Skärm
ANM	
OBJEKTURL	http://filutforskaren.lansstyrelsen.se/e/?f=Vattenarkivet/SVART/S_107
OBJLANK2	
TILKDATUM	
REVDATUM	2015-08-21
DNR	
OBJTYP	S
FORETAG	Dikningsföretag
KNAMN	
SNAMN	Törnevala
FORATTN_AR	1957
ANT_RITN	3
ANT_HANDL	0
KARTBLAD	S_107
X_KOORD	0
Y_KOORD	0
AREA_HA	0
BESLMYND	
LAGRUM	
SAMBAND	
ARK_NOT	
Shape_area	Null

Klicka på fliken som i detta fall heter S_107 för mer info.

I den fliken anges olika saker – såsom aktnummer, årtal för samfälligheten m.m. Informationen varierar mellan olika län. En del län har länkar till nedladdningsbara filer och även direkt till lantmäteriets aktuella material.

Finns det inga filer att ladda ner kan man få fram rätt handlingar om man ger aktnumret till arkiveringsansvarig på länsstyrelsen. Det kan fortfarande vara möjligt att få handlingarna digitalt, men ibland kommer utskrift på papper vara det enda som erbjuds. I båda fallen kan det kosta att hämta ut handlingarna (detta ska du alltså bara göra om lantbrukaren är villig att stå för kostnaden).

Även utan att kunna ladda ner handlingarna får du i alla fall en aning om deras placering i förhållande till din rådgivning och du kan ta skärmsklipp av webbGISens karta.

Natura-2000 och andra skyddade områden

I länsstyrelsernas WebbGIS hittar du också Natura-2000 områden och biotopskydd med mera. Dessa hittar du i samma mappstruktur som visas ovan. Du kan därmed kontrollera om lantbrukaren du ska till berörs av något Natura-2000 område eller annat skyddat område.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

Statusklassning i VISS

För att kontrollera klassning av vattendrag behöver du gå till VISS istället. Även detta är en del av länsstyrelsernas webbGIS, men det är inte länsanknutet. Det nås via:
<http://www.viss.lansstyrelsen.se/MapPage.aspx>.

Här hamnar du i en karta över hela landet, och får sedan zooma in dig till rätt område. Mappstrukturen till höger har till viss del annat innehåll i VISS än i den länsvisa webbGISen, men utseendet liknar webbGISen ovan. Du kan välja till exempel statusklassning, miljö kvalitetsnormer med mera. Även här ligger Natura-2000 områden.

Täckdikningsplaner

Oftast har lantbrukaren fler täckdikningskartor än vad länsstyrelsen har, eftersom länsstyrelsen oftast bara har arkiverat de täckdikningsplaner som fick statsbidrag. Det är viktigt att be lantbrukaren ta fram relevanta täckdikningsplaner inför rådgivningsbesöket.

En del täckdikningskartor finns dock i länsstyrelsernas vattenarkiv. Dessa har inte skannats in i någon större utsträckning utan finns oftast bara tillgängliga på papper. Kontrollera dock gärna webbGISen när du ändå tittar efter markavvattningsanfälligheter.

Om man inte hittar något i webbGISen är det papper som gäller och då får du fråga på länsstyrelsens arkiv. Arkiveringspersonalen har ofta inte sakkompetens kring vattenfrågan utan det är vanligt att man har hand om större delen av länsstyrelsens arkiv med vitt skilda sakområden. De kan eventuellt hjälpa dig att hitta de täckdikningsplaner som ligger i rätt socken, så kan du själv få leta bland dem för att se om du hittar något relevant. Om du ber om att få en papperskopia av en täckdikningsplan kostar det troligen pengar då de oftast inte är i A4 format. Det kan dock vara okej om du tar en bild med kamera/mobil utan kostnad. Fråga arkiveringspersonalen vad som gäller.

